

”Vsi govorijo,
da se nečesa ne da
storiti, dokler ne
pride nekdo, ki to
stori.”

Florence Nightingale

Florence Nightingale – Flo

Marjeta Berkopec, Irena Keršič

Florence Nightingale. (Vir: <https://historythings.com/florence-nightingale-lady-lamp/>)

Florence Nightingale (Brown, 1995; Selanders, n. d.) se je kot druga od dveh hčera rodila 12. maja 1820 v Firencah. Njeni premožni angleški starši so jo poimenovali po mestu (Florence), v katerem se je rodila. Doma v Angliji so Nightingalovi čas preživljali na enem od svojih podeželskih dvorcev ali v Londonu. Za izobraževanje Florence je skrbel oče, poučeval jo je zgodovino, filozofijo in literaturo. Bila je zelo nadarjena za matematiko in jezike. Že v zgodnji mladosti se je naučila francoščino, nemščino, italijanščino, grščino in latinščino.

Florence in njena sestra Parthenope sta se v mladosti, tako kot vse lepo vzgojene in uglajene mlade dame tistega časa, kratkočasili z branjem, glasbo, voženjem in družabnim življenjem. Njuna mati Fanny je srečo svojih hčera pogojevala predvsem z imenitno poroko. A izobražena in razgledana Florence se je v dolgočasnem in nekoristnem življenju počutila neizpolnjeno. V goreči želji, da bi počela kaj koristnega, se je lotila študija matematike, kar ji je kasneje v življenju zelo koristilo. Florence je živela v obdobju velikih družbenih razlik in si za razliko od večine premožnih ljudi tistega časa ni zatiskala oči pred stisko revežev. Kot mlada ženska se je zelo dobro zavedala neenakega statusa in priložnosti, ki jih je angleška družba nudila moškim v primerjavi z ženskami. Edini sprejemljivi vlogi za ženske sta bili žena in mati, v to pa ni želela privoliti. Pri štiriindvajsetih letih se je odločila, da bo njeno življenjsko poslanstvo v delu z bolniki, čemur so vsi v družini ostro nasprotovali. Nasprotovanja ni težko razumeti, saj so bile sredi 17. stoletja bolnišnice zanemarjene in umazane hiše smrti. Bolničark pa se je držal sloves zapitih, brezbriznih in umazanih žensk, pogosto povezanih z nemoralnim vedenjem. Nepredstavljivo, da bi se dostojna ženska izpostavljala takemu okolju. Toda Florence je vztrajala pri svoji odločitvi, zavrnila poroko in leta 1851 odšla na izpopolnjevanje v bolnišnico pastorja Theodorja Fliednerja in v šolo za luteranske diakonise v Keiserswerth v Nemčiji. Tam se je naučila osnovnih veščin zdravstvene nege in spoznala pomen formalnega izobraževanja za delo medicinske sestre.

Pridobila je tudi izkušnje o načrtovanju in organizaciji dela v bolnišnici.

Leta 1853 je Florence začela svojo poklicno pot kot predstojnica Zavoda za nego bolnih dam v Londonu in se zagnano lotila preureditve bolnišnice. Vse svoje zamisli za izboljšave je natančno argumentirala in se v zelo kratkem času uveljavila kot izvedenka na svojem področju. Lotila se je poglobljenega raziskovanja napak v angleškem zdravstvenem (bolnišničnem) sistemu in svoja dognanja natančno opisala v odmevni razpravi. Ker se je zavedala, da brez usposobljenega kadra ne bo dobrih rezultatov, je pripravljala tudi načrt za izobraževanje medicinskih sester.

Leta 1854 (Fee & Garofalo, 2010; Selanders & Crane, 2012; Karimi & Alavi, 2015) se je začela krimska vojna (1854–1856), v katero se je kot turška zaveznica vpletla tudi Velika Britanija. Vojska je bila slabo pripravljena, poleg tega je med vojaki izbruhnila epidemija kolere. Ko so v javnost začela prihajati poročila o grozljivih razmerah v bolnišnicah v angleškem vojnem taboru, je pretresena britanska javnost zahtevala izboljšanje razmer za ranjence. Leta 1854 je vojni sekretar Sidney Herbert in njen dolgoletni prijatelj zaprosil Florence, da zbere skupino bolničark in odide v vojaško bolnišnico na območje bojišča krimske vojne. Skupaj s skupino 38 prostovoljk in z zalogami, ki jih je pridobila od darovalcev v Angliji, je novembra 1854 prišla v vojaško bolnišnico v Scutariju. Srečala se je s katastrofalnimi higienskimi pogoji. Ranjenci niso umirali zaradi bojnih ran, temveč zaradi širjenja okužb, tifusa, kolere in diareje kot posledice neustreznih higienskih razmer. Za ranjence, ki so bili nagnjeni na premajhnem prostoru, je bilo slabo poskrbljeno, primanjkovalo je zdravil in sanitetnega materiala. Zdravniki prispelim prostovoljkam niso bili naklonjeni. Ker pa je število ranjencev iz dneva v dan nenehno naraščalo, je bila njihova pomoč v prenapolnjeni in slabo oskrbljeni bolnišnici potrebna. Florence se je zavedala, da mora ravnati previdno in si najprej pridobiti zaupanje. Zagrizeno se je spoprijemala s težavami in delala v brezupnih razmerah. Delala je sistematično in se posvečala tudi najmanjšim podrobnostim. Neverjetna sposobnost ji je omogočala, da se je bila sposobna pogajati v moških svetovih, tako vojaških kot medicinskih. Z dobro premišljenim načrtom za reorganizacijo bolnišnice in ureditvijo kanalizacije, ki jo je odredil obisk sanitarne inšpekcije, se je smrtnost v bolnišnici z več kot 40 % zmanjšala na 2 %. Uspešno je rešila vprašanje oskrbe s hrano, reševala medosebne spore in oblikovala načine oskrbe ob množični prenatrpanosti, nesposobnih zdravnikov

in zastareli vojaški strukturi. Zaradi njenih nočnih obhodov med ranjenci je zaslovela kot »gospa s svetilko«, ki bolnim in umirajočim vojakom vliva tolažbo in upanje. Ko so se razmere v bolnišnici v Scutariju nekoliko uredile, se je odločila za obiske terenskih bolnišnic na samem Krimu. Takrat je tudi sama zbolela za krimsko mrzlico in za las ušla smrti.

Novice o njenih uspešnih reformah v vojaški bolnišnici so dosegle tudi angleško javnost. Nanjo so gledali kot na krimsko luč in novembra 1855 ustanovili sklad Nightingale, kjer so začeli zbirati denarna sredstva.

Po vrnitvi iz krimske vojne se je naslednjih nekaj let posvetila komisiji, ki je preučevala stanje britanske vojaške sanitete in razmere v vojaških bolnišnicah. Ob podpori kraljice Viktorije je lahko oblikovala izboljšave za vojaške bolnišnice in vzpostavila tudi standarde javnega zdravja v Indiji. Vse izboljšave je uvajala na podlagi analize delovnih pogojev in sistematično beleženih podatkov. Matematično znanje ji je omogočalo, da je državnim uradnikom izsledke raziskav in statistične podatke nazorno predstavljala v diagramih. Bila je med tistimi, ki so statistične podatke začeli prikazovati z grafi in diagrami, tako rekoč med prvimi. Florence je utemeljila tudi preventivno medicino. S svojim vestnim raziskovanjem je dokazala, da tudi okolje, v katerem so pacienti, pomembno vpliva na potek zdravljenja in da bi že samo z boljšo hrano, higieno in prezračevanjem lahko zmanjšali umrljivost.

Na pobudo javnosti, naj svoje bogato znanje prenese tudi na civilne bolnišnice, je začela zapisovati svoje ugotovitve in predloge za izboljšave. Leta 1859 so izšli njeni Zapisi o bolnišnicah (Notes on Hospitals), ki so temeljito spremenili pogled na gradnjo in organizacijo bolnišnic. Florence je kmalu postala vodilni strokovnjak na tem področju. Bolnišnice so začeli graditi in preurejati po njenih navodilih.

Konec istega leta je na podlagi svojega znanja in izkušenj izdala prvo publikacijo o zdravstveni negi Beležke o negi bolnikov: kaj to je in kaj ni (Notes on Nursing: What it is and what it is not).

Leta 1860 je s pomočjo med vojno ustanovljenega sklada Nightingale ustanovila Šolo za medicinske sestre (The Nightingale Home and Training School for Nurses), priključeno bolnišnici St. Thomas' Hospital v Londonu. Danes je šola del King's College London in se imenuje The Florence Nightingale School of Nursing and Midwifery. Napisala je približno 200 knjig, brošur in člankov.

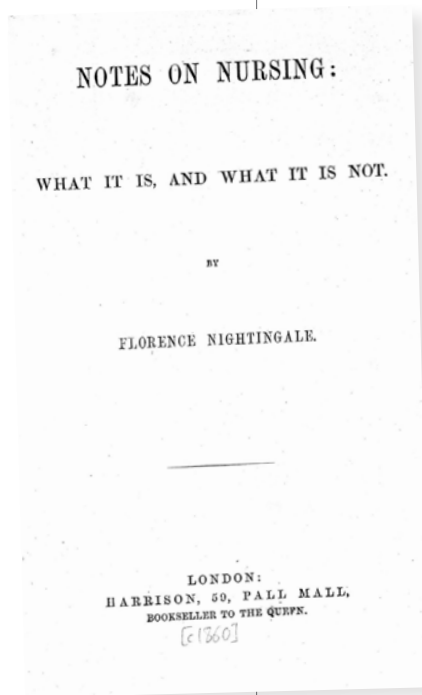
Florence Nightingale je neutrudno delala vse svoje življenje in predlagala vedno nove pobude za zdravstvene reforme. Tudi ko zaradi bolezni ni več mogla iz svoje postelje, je še vedno pisala in dopisno sodelovala v razpravah o različnih zdravstvenih vprašanjih. S svojim delom, izobrazbo, ugledom in vplivnimi poznanstvi je tudi v visoki starosti ohranila priljubljenost za javni glas.

Za svoje delo je bila odlikovana z več priznanji, leta 1883 je prejela nagrado Rdečega križa. Leta 1907 ji je kralj Edvard VII. kot prvi ženski podelil red zaslug.

Florence Nightingale (Selanders & Crane, 2012; Shetty, 2016) se je v zgodovino zapisala po svojem delu medicinske sestre med krimsko vojno. Spoštovanje egalitarnih človekovih pravic je bilo vodilo njenega delovanja. Njen prispevek k razvoju sodobne zdravstvene nege je neprecenljiv. Nikoli se ni oddaljila od ideje, da je temeljna človekova pravica kakovostna oskrba pacientov, ki pa jo nudi lahko samo dobro izobraženo zdravstveno osebje. Zdravstveno nego je z domače oskrbe dvignila na raven poklica. Po njeni zaslugi je prišlo do preoblikovanja javnega mnenja o poklicu medicinske sestre. Z ustanovitvijo šole za medicinske sestre v Londonu je tlačkala pot poklicnemu ugledu medicinskih sester in razvoju poklica zdravstvene nege po vsem svetu. Dokazala je, da je formalno izobraževanje pogoj za avtonomno delo v stroki zdravstvene nege. Enkrat je tudi njen prispevek k raziskovanju v zdravstveni negi. Čeprav ni neposredno omenjala zagovornišva v zdravstveni negi, je celo življenje delovala po tem principu.

Umrla je 13. avgusta 1910 na svojem domu v Londonu, v starosti 90 let. Na njeno željo so jo brez večjih časti pokopali pri cerkvi sv. Margarete, v East Wellou v Londonu.

Od januarja 1974 je datum rojstva Florence Nightingale, medicinske sestre,

ustanoviteljice sodobnega sestrištva in velike humanistke, uradno razglašen za mednarodni dan medicinskih sester. Zaposleni v zdravstveni negi po vsem svetu 12. maja obeležujemo mednarodni dan medicinskih sester.

Literatura in viri

Brown, P., 1994. *Florence Nightingale: zavzeta britanska borka, ki je utemeljila sodobno nego bolnikov*. Celje: Mohorjeva družba.

Fee E., Garofalo M.E., 2010. *Florence Nightingale and the Crimean War*. *American Journal of Public Health Association*, 100(9):1591. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2920984/pdf/1591.pdf> [11.1.2020]

Karimi H., Alavi N. M., 2015. *Florence Nightingale: The Mother of Nursing*. *Nursing and Midwifery Studies*, 4(2): e29475. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4557413/> [11.1.2020]

Selanders, L., Crane, P., 2012 "The Voice of Florence Nightingale on Advocacy" *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing* Vol. 17, No. 1, Manuscript 1. Available at: <http://ojin.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Vol-17-2012/No1-Jan-2012/Florence-Nightingale-on-Advocacy.html> [11.1.2020]

Selanders, L., n.d. "Florence Nightingale." *Encyclopedia Britannica Online: Academic Edition*. Available at: <https://www.britannica.com/biography/Florence-Nightingale> [11.1.2020]

Shetty AP., 2016. *Florence Nightingale: The queen of nurses*. *Arch Med Health Sci [serial online]* 4:144-8. Available from: <http://www.amhsjournal.org/text.asp?2016/4/1/144/183362> [11.1.2020]

Florence Nightingale. (Vir in arhiv: Zbornica – Zveza)

Parthenope in Flo. (Vir: Pam Brown. Knjiga Florence Nightingale. Mohorjeva družba, Celje, 1994. Florence Nightingale. Available at: <https://historythings.com/florence-nightingale-lady-lamp/>)

Florence s skupino svojih bolničark. (Vir: Pam Brown. Knjiga Florence Nightingale. Mohorjeva družba, Celje, 1994.)